

ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Т.В. СОКОЛЬСЬКА, кандидат економічних наук
Білоцерківський національний аграрний університет

Обґрунтована необхідність нормативно-правового забезпечення дорадчої діяльності в частині прирівняння сільськогосподарських дорадників до науково-технічних працівників та створення механізму отримання статусу сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників провідними науково-педагогічними працівниками за поданням вищих навчальних закладів

Постановка проблеми. Незадовільний стан організації просвітницької роботи на селі та надання соціально спрямованих дорадчих послуг сільськогосподарським товаровиробникам і сільському населенню стали перешкодою на шляху подальшого реформування аграрного сектору, формування ринкової конкурентоспроможної аграрної економіки, подолання бідності на селі та розвитку сільських територій.

Нинішні умови конкурентного середовища поставили в залежність вітчизняний АПК від рівня використання досягнень науково-технічного прогресу, актуальності, повноти, надійності використовуваної інформації, своєчасності, глибини та якості її аналізу.

Аграрний менеджмент, вирішуючи завдання підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, досягнення стабілізації та стійкого економічного розвитку все більше і більше відчуває потребу в отриманні інформації про стан сучасних інновацій, досвід провідних господарюючих суб'єктів, ринки збуту, новації у сфері сучасного управління аграрним виробництвом.

Проте, на жаль, сучасний стан інформаційно-консультаційної діяльності в Україні вкрай незадовільний, оскільки виробник сьогодні не готовий платити за інформацію, а науковці ще не навчилися продавати інтелектуальну власність. Світовий досвід доводить, що високий рівень розвитку АПК можливий лише за відповідної світовим вимогам і стандартам розвитку інформаційно-консультаційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що теоретичні і методичні аспекти досліджуваної проблеми були достатньо висвітлені в наукових доробках як зарубіжних так і вітчизняних учених, таких як: G. James, J. Brian Hardaker, A. Чайнов, В. Козлов, О. Бородіна, П. Саблук, М. Лобанов, Р. Шмідт, М. Кропивко та ін., проте проблеми організації та стратегії розвитку інформаційно-консультаційної забезпечення сільськогосподарського виробництва в умовах обмеженого фінансування та неадекватному розподілу коштів для дорадчих служб ще не достатньо вивчені.

Метою статті є дослідження теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо розвитку інформаційно-консультативного забезпечення агропромислового виробництва.

Результати досліджень та їх обговорення. Консультаційна діяльність — це один з найважливіших елементів системи інфраструктурного забезпечення ринкової економіки в цілому та її підприємницького сектору зокрема [1].

Система аграрного консультування покликана надавати суб'єктам сільськогосподарської діяльності інформацію і давати поради з метою надання допомоги у вирішенні технологічних, економічних, юридичних і соціальних проблем, що виникають у процесі їх функціонування. У нинішніх умовах господарювання практично всім виробникам-аграріям потрібна інформація про кредитні ресурси, можливості отримання кредиту, використання передового виробничого досвіду і досягнень науково-технічного прогресу, впровадження інновацій, наявні ринки збуту. На сьогодні актуальними залишаються питання земельних відносин, оподаткування, тому, як показує передовий світовий досвід, дієвим інструментом у цій ситуації може бути інформаційно-консультативне забезпечення (ІКЗ) виробництва. Найважливішою умовою ефективного функціонування такого консультування є поєднання функцій освіти, поширення знань науки та дорадництва, об'єднання зусиль всіх учасників інформаційно-консультаційного обслуговування і залучення до цього процесу самих товаровиробників.

Суть і специфіка сільськогосподарського консультування визначається особливостями цієї галузі, виходячи з яких можна виділити основні специфічні його риси та проблеми (рис.).

Зазначені особливості аграрного виробництва зумовлюють необхідність створення та розвитку інформаційно-консультаційного забезпечення. У його стабільній діяльності зацікавлені, у першу чергу, сільгосптоваровиробники, результативність роботи яких безпосередньо залежить від оперативного і повного отримання необхідної інформації.

На сьогодні, на тлі світової економічної кризи пріоритетним вважається стійкий розвиток аграрного сектору, який переживає не найкращі часи. Так, за даними державного комітету статистики у 2010 р. результат від основної діяльності сільськогосподарських підприємств (крім малих) становив 12,8 млрд грн прибутку проти 7,2 у 2009 р., рівень рентабельності (без урахування бюджетних дотацій і доплат) у цілому склав 20,6% проти 13,4 у попередньому році. Прибутки від виробництва продукції сільського господарства і надання послуг у рослинництві і тваринництві отримали 73% підприємств, сума прибутку в середньому на 1 підприємство становила 2,3 млн грн (у 2009 р. — відповідно 63% і 1,8 млн грн). У той же час, 27% підприємств отримали від сільськогосподарського виробництва збитки, їх сума у розрахунку на 1 підприємство склала 1,1 млн грн (у 2009 р. — відповідно 37% і 993,5 тис грн) [2]. Ці дані ніяк не зіставляються з наявним природним потенціалом аграрної

галузі, яка вважається локомотивом, що виведе нашу державу до рівня передових.

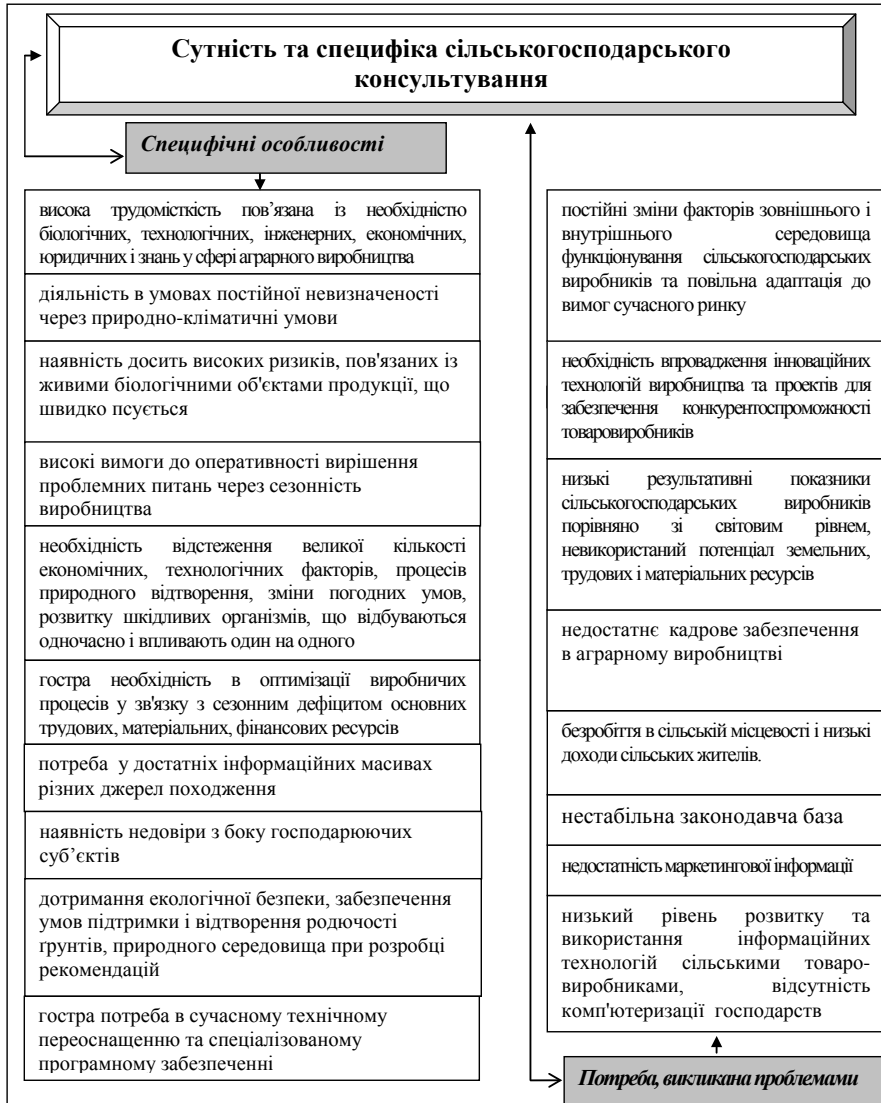

Рис. Сутність та специфіка сільськогосподарського консультування

Враховуючи зростання цін на сільськогосподарську продукцію, яке за сприятливих умов логічно має привести до зростання прибутковості галузі, для створення таких умов, у свою чергу, держава повинна сприяти аграрному дорадництву. Зокрема, у 2009 році на фінансування державної підтримки сільськогосподарської дорадчої служби було виділено 2,8 млн грн. За рахунок бюджетних коштів селянам і сільським громадам надано понад 3,8 тис. соціально спрямованих послуг, проведено 743 семінари, випущено і розповсюджено 767 друкованих видань та брошур, буклетів, інформаційних листків [3].

Міністерством аграрної політики України зареєстровано 70 сільськогосподарських дорадчих служб [4]. Вітчизняна сільськогосподарська дорадча діяльність спрямована на задоволення потреб особистих селянських та фермерських господарств, господарських товариств, інших сільськогосподарських підприємств усіх форм власності і господарювання, а також сільського населення у підвищенні рівня знань та вдосконаленні практичних навичок прибуткового ведення господарства. Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» (2004 р.) визначає правові засади здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні та регулювання відносин у цій сфері, забезпечує суб'єктам сільськогосподарського дорадництва державну підтримку за умов надання ними виключно соціально спрямованих дорадчих послуг. До них належать послуги з питань підвищення професійного рівня товаровиробників, вдосконалення практики ведення прибуткового сільськогосподарського виробництва, організації ефективного маркетингу та розвитку інфраструктури аграрного ринку, інформаційного забезпечення впровадження інноваційних моделей відтворення у сільському господарстві, сприяння розв'язанню соціальних проблем сільського населення та забезпечення комплексного розвитку сільської місцевості.

Законом передбачено також надання дорадчих послуг на платній основі за рахунок замовників. З метою громадського регулювання дорадчої діяльності та поширення досвіду в регіонах, обміну матеріалами, організації тренінгів персоналу та забезпечення підтримки на загальнонаціональному рівні функціонує Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України. Незважаючи на це, існуючий порядок фінансування надання соціально спрямованих дорадчих послуг в нашій країні не сприяє доступу широкого кола сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення до дорадчих послуг, не дозволяє створити розгалужену мережу регіональних дорадчих служб, їх районних відділів та сільських представництв, спричиняє відтік високопрофесійних кадрів з дорадчих служб, оскільки існуючі дорадчі служби функціонують відокремлено від навчальних закладів, де сьогодні сконцентровано основний інтелектуальний потенціал нації. На практиці такі служби, як правило, після використання наданих коштів припиняли свою діяльність.

Для успішної роботи дорадництва в Україні, на нашу думку, варто внести зміни до законодавства в частині привинняння сільськогосподарських

дорадників до науково-технічних працівників та створити механізми отримання статусу сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників провідними науково-педагогічними працівниками за поданням вищих навчальних закладів.

У своїй діяльності дорадчі служби мають дотримуватися таких принципів:

- компетентність дорадників;
- орієнтація на клієнта і його потреби;
- створення клімату взаємної поваги і довіри між клієнтом та дорадником;
- відповідальність консультанта перед клієнтом.

Вивчивши досвід роботи провідних світових консультаційних служб та організаційно-економічні чинники, що дозволять підвищити обсяг і якість вітчизняних консультаційних послуг, вважаємо за необхідне:

- створення у складі Міністерства аграрної політики та продовольства України Національного центру сільськогосподарського дорадництва;
- у системі управління агропромисловим розвитком створення в кожному регіоні (області, районі) регіональних дорадчих служб на базі регіональних управлінь агропромисловим розвитком та державних вищих навчальних закладів з урахуванням місцевих умов і наявного науково-технічного потенціалу;
- створення кадрового потенціалу консультантів з обов'язковим представництвом науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів із забезпеченням їм гідного рівня заробітної плати з подальшим підвищенням їх кваліфікації;
- виділення субсидій сільським товаровиробникам на отримання наукових консультацій;
- комплектування інформаційно-консультаційних центрів сучасним обчислювальним, копіювальним та презентаційним устаткуванням, необхідним програмним забезпеченням і базами даних, доступ до мережі Інтернет;
- оснащення інформаційно-консультаційних центрів портативними польовими приладами і лабораторним устаткуванням, що дозволяють оперативно визначати параметри технологічних процесів і давати більш обґрунтовані консультації щодо рослинництва і тваринництва;
- виділення офісних приміщень, можливо, при управліннях сільського господарства та продовольства для прийому відвідувачів і проведення групових консультацій та семінарів;
- забезпечення консультаційних центрів транспортними засобами для організації мобільної і оперативної роботи;
- організаційна і фінансова підтримка сільських консультантів з боку органів місцевого самоврядування;
- методична, організаційна й інформаційна підтримка консультантів, що працюють у сільській місцевості, з боку організацій регіонального рівня.

Висновки. Отже, створення належних організаційно-економічних умов для функціонування консультативних служб можливе за комплексного системного підходу до організації сільськогосподарського консультування в Україні. Вирішення цієї проблеми слід починати зі створення державної системи сільськогосподарського дорадництва в Україні, використовуючи світовий досвід з урахуванням українських реалій.

Ефективне інформаційно-консультаційне забезпечення сільськогосподарського виробництва, засноване на знанні сутності та специфіки надання консультаційних послуг, сприяє освоєнню менеджментом господарюючих суб'єктів нових функцій, таких як: маркетингові, управління ризиками, стратегічне планування, введення новітніх технологій та ефективність виробництва.

Широкомасштабна інформаційно-консультаційна діяльність, як організований обмін інформацією, має бути спрямована на передачу досягнень науки й практики і стати одним із найважливіших чинників сталого розвитку. Вона має реалізовуватися через посилення комунікаційних зв'язків між дорадницькими службами та іншими суб'єктами господарювання, через державні програми підтримки, розширення напрямів діяльності інформаційно-консультаційних служб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жаворонкова Г.В. Інформаційне підприємництво: інновації, консалтинг, маркетинг: Монографія. — К.: НАУ, 2003. — 366 с.
2. Економічні результати сільськогосподарського виробництва за 2010 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Панорама аграрного сектору України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.minagro.gov.ua/files/00006351/Pan_10.pdf.
4. Реєстр сільськогосподарських дорадчих служб [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/page/?5327>.

Одержано 22.03.11

Обоснована необходимость нормативно-правового обеспечения совещательной деятельности в части приравнивания сельскохозяйственных советников к научно-техническим работникам и созданию механизма получения статуса сельскохозяйственных советников и экспертов-советников ведущими научно-педагогическими работниками по предоставлению высших учебных заведений.

Ключевые слова: *устойчивое развитие, рекомендательная служба, организационно-экономические факторы, статус сельскохозяйственных советников.*

The necessity of normative legislative support for consultative service in terms of giving agricultural consultants the same status as research and technical workers and creating the mechanism of getting the status of agricultural consultants and expert consultants by leading research and educational workers according to the recommendation of higher education institutions is proved.